

ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ ЛІСОВИХ РЕСУРСІВ

На підприємствах лісового комплексу застосовується констатуючий підхід до контролю за лісовими ресурсами, що призводить лише до фіксації виявлених порушень в результаті здійснення господарської діяльності. За даними Державного лісового агентства України за 2010-2014 роки спостерігається зменшення незаконних рубок на 25,83 % порівняно з 2010 роком. Проте значна частина деревини втрачається через незаконні рубки, зокрема в 2012 р. – 13,1 тис. м³, 2013 р. – 14,0 тис. м³, 2014 р. – 11,2 тис. м³. Враховуючи обмеженість лісових ресурсів необхідно посилити контроль за їх збереженням і використанням.

Інвентаризація є одним із прийомів фактичного контролю, що дозволяє з'ясувати розходження між даними бухгалтерського обліку та фактичною наявністю, станом і оцінкою лісових ресурсів, а також перевірити повноту документального забезпечення та відображення в бухгалтерському обліку господарських операцій щодо витрат на заготівлю та переробку лісової продукції, відтворення, збереження лісових ресурсів та підтвердити реальність показників звітності підприємства.

Інвентаризація операцій з лісокористування проводиться відповідно до ст. 10 Закону України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність”, Інструкції з проектування, технічного приймання, обліку та оцінки якості лісокультурних об’єктів. Інвентаризація лісових ресурсів проводиться щорічно станом на 1 листопада з метою:

- підтвердження дотримання лісгоспами встановлених для них розмірів розрахункової лісосіки за породами;
- одержання достовірних даних щодо кількісних і якісних характеристик лісових ресурсів (виявлення фактичної наявності заготовленої деревини, що зберігається на лісосіці, на верхніх складах (франко-верхній склад), на проміжних (біля лісовозної дороги), на нижніх складах (у пункті примикання лісовозної дороги до шляхів загального користування) і на кінцевих складах (франко-нижній склад), у виробничих підрозділах, які здійснюють переробку деревини;
- встановлення фактів необхідності реконструкції лісових ресурсів і проведення профілактичних, лікувальних заходів;
- підтвердження правомірності відведення ділянок під санітарні рубки, рубки догляду (освітлювальні, проріджувальні, прохідні), лісовідновні, реконструктивні рубки, та об’ємів вилученої основної, супутньої та побічної лісової продукції;
- встановлення обсягів відтворення лісових культур природним шляхом;
- визначення розміру втрат внаслідок стихійних лих, пожеж і самовільного вилучення деревини;
- встановлення обгрунтованості списання відходів, одержаних при проведенні заготівельних робіт і первинної обробки деревини, та повноти їх використання у господарській діяльності;
- перевірки достовірності кількості та вартості заготовленої деревини, відображеної в фінансовій, податковій та статистичній звітності;
- оцінки ефективності, повноти і обгрунтованості заходів, що були здійснені для мінімізації негативного впливу на лісову екологічну систему;
- виявлення та усунення порушень, а також відшкодування шкоди, заподіяної лісовій екосистемі, внаслідок незаконних рубок, підпалів та інших порушень, викликаних природними факторами.

За результатами проведеного дослідження діяльності лісових господарств Житомирської області були виявлені наступні порушення при проведенні інвентаризації лісових ресурсів:

- випадки формального проведення інвентаризацій лісових ресурсів;
- відсутність належного планування інвентаризаційного процесу, недотримання загального порядку здійснення інвентаризації
- порушення при документальному оформленні результатів інвентаризації (на багатьох підприємствах не складаються порівняльні відомості, акти контрольних перевірок інвентаризації, протоколи інвентаризаційної комісії, річні відомості інвентаризації)
- ігнорування проведення обов’язкової інвентаризації перед складанням річної фінансової звітності, неповнота охоплення всіх лісових активів підприємства

Відсутність фактичного контролю призводить до втрат лісових ресурсів (внаслідок як природного, так і людського факторів) та відповідно до погіршення фінансового стану підприємств, а також є загрозою для погіршення стану екологічної безпеки країни.

Відповідальними за проведення інвентаризації є інвентаризаційна комісія, склад якої затверджується наказом керівника підприємства та не може бути менше ніж три особи. Матеріально-відповідальні особи (лісники) до початку інвентаризації зобов’язані передати в бухгалтерію розписки та всі документи, пов’язані з лісовими ресурсами, лісовою продукцією та виробами з неї, передані.

Об’єктами інвентаризації є лісові ресурси та лісова продукція, а також господарські операції пов’язані з відтворенням, утриманням і використанням лісових насаджень.

Інвентаризація лісових ресурсів проводиться за кварталами, на які поділені лісові земельні ділянки. Фактичні дані щодо наявності лісових ресурсів за кварталами з врахуванням порід та вікового складу фіксуються в інвентаризаційній відомості, на основі якої складаються інвентаризаційні описи. Крім того, слід перевірити фактичну наявність лісової продукції на місцях її збереження (склади, місця переробки). Окремі інвентаризаційні описи складають на лісову продукцію за місцями її збереження.

Враховуючи площу, що займають лісові ресурси, неможливим є проведення суцільної інвентаризації. Інструкцією з проектування, технічного приймання, обліку та оцінки якості лісокультурних об'єктів № 260 визначено, що інвентаризація лісових насаджень здійснюється комісією вибірково шляхом перевірки лісової ділянки на площі не менше 10 % від загальної їх кількості і такої самої частки їх площ, які б відображали їх загальний стан, правильність складання актів, узагальнення результатів обліку та оцінки якості лісових активів. Тому обґрунтовано необхідність проведення інвентаризації лісових ресурсів в обов'язковому порядку в тих кварталах, де в поточному році були проведені рубки головного користування і рубки догляду, лісовідновлювальні роботи, та в забруднених радіонуклідами кварталах. Відомості про такі випадки фіксуються в окремих Інвентаризаційних описах. Забруднені радіонуклідами квартали лісових ресурсів визнаються деградованими та малопродуктивними, оскільки використання таких ресурсів є екологічно небезпечним.

Розроблений порядок відображення результатів інвентаризації лісових ресурсів (втрата через природні та антропогенні фактори, оприбуткування додаткових лісових активів) наведено в табл. 1.

Таблиця 1. Відображення результатів інвентаризації лісових ресурсів у бухгалтерському обліку

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		Д-т	К-т
<i>Нестача лісових ресурсів в кварталі експлуатаційних лісових ресурсів</i>			
1	Виявлено нестачу деревини на корені в кварталі експлуатаційних лісових ресурсів у результаті самовільного її вилучення	947	162
2	Донараховано збір за використання лісових ресурсів і ПДВ на самовільно вилучену деревину	947	641
3	Відображено в позабалансовому обліку вартість вилученої деревини	072	-
<i>Нестача лісових ресурсів в кварталі неексплуатаційних лісових ресурсів в результаті природних факторів</i>			
1	Виявлено пошкоджене внаслідок буревію дерево в кварталі неексплуатаційних лісових ресурсів	972	161 155.1
2	Оприбутковано продукцію, одержану від пошкодженого дерева	27	746
<i>Виявлення факту самовільної рубки в кварталі експлуатаційних лісових ресурсів</i>			
1	Виявлено нестачу деревини на корені в кварталі експлуатаційних лісових ресурсів у результаті самовільного її вилучення	947	162
2	Донараховано ренту за використання лісових ресурсів і ПДВ на самовільно вилучену деревину	947	641
3	Оприбутковано вилучену незаконно зрубану деревину	02	-
4	Виявлено винну особу в нестачі лісових ресурсів	375	716
5	Відображено сума ПДВ, що має бути перерахована до бюджету	375	719
<i>Оприбуткування природностворених лісових ресурсів</i>			
1	Оприбутковано природностворені лісові ресурси	155	425

При виявленні нестачі лісових ресурсів інвентаризаційна комісія зобов'язана, в першу чергу, визначити фактори (природні, антропогенні), які її спричинили. Втрата лісових ресурсів внаслідок природних факторів передбачає здійснення відповідного документального оформлення (складання актів про втрату лісових ресурсів через природні фактори (повінь, буревій, пожежу, тощо). Деревина, втрачена внаслідок стихійного лиха, оформлюється актом з участю компетентних осіб. У результаті проведення інвентаризації визначається обсяг природно створених лісових ресурсів, які запропоновано відображати як складову іншого додаткового капіталу, оскільки ці активи підприємство одержує на безоплатній основі. Такі лісові насадження мають бути оприбутковані за фактичною вартістю аналогічних ресурсів.

У сукупності наведені пропозиції сприяють комплексній перевірці правильності облікового відображення операцій з лісокористування в системі бухгалтерського обліку, запобіганню порушень чинного законодавства, зменшенню витрат підприємства через нераціональне лісокористування, а також підвищують достовірність облікових даних.